

ИСКУССТВО ТААНУУ
ИСКУССТВОВЕДЕНИЕ
ART STUDIES

Асанова Н.С., Абдимомунова Г.Ө.

НАТЮРМОРТ КӨРКӨМ ӨНӨРДҮН ЖАНРЫ

Асанова Н.С., Абдимомунова Г.О.

НАТЮРМОРТ ЖАНР ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

N. Asanova, G. Abdimomunova

STILL LIFE IS A GENRE OF FINE ART

УДК: 75.049.6

Бул макалада искусствонун жанры катары натюрморттун тарыхын изилдейт. Натюрморт жанры заманбап жашоодо эстетикалык салттын өнүгүүсүн, ушул жанрга тиешелүү жалпы жана жекече көрүнүктүү каражаттарын, жанрдык жана функционалдык өзгөчөлүктөрүн кенейтүү каралат. Чыныгы искусствонун жанры катары натюрмортту карап көрөлү жана буюмдардын сүрөтүн жана алардын негизги мыйзамдарын түшүнүү. Жашоодо алынган билим, түс менен иштөө техникасын тандоодо жана аны айкалыштырууга жардам берет, адамдын чыгармачыл ой жүгүртүүсүн жана аң-сезимин өнүктүрө баштайт. Натыйжада жашоо процесси - бул психикалык жана практикалык иштин татаал комплекси. Натюрморт жанрын тартууну изилдөө өзгөчө зор жөндөмдүүлүктү өздөштүрүү үчүн пайдалуу, анткени сүрөтчү түстүү гармониянын, кооз сүрөттүн мыйзамдарын түшүнөт, көркөм моделди моделдөө техникалык көндүмдөрүн билип, көрүүчүгө өз көз карашын көрүүнү үйрөтөт. Натюрморт жанры, ар бир сүрөтчү кайрылган жалгыз кооз жанр.

Негизги сөздөр: натюрморт, искусство, заманбап дүйнө, коом, фетишизациялоо, көчө бил-борд, галлюцинациялык жанр, окуу куралдарын өздөштүрүүп тартуу, медитация.

В этой статье рассматривается история натюрморта как жанра искусства. Жанр натюрморта предполагает развитие эстетических традиций в современной жизни, расширение общих и индивидуальных видимых средств, жанровых и функциональных особенностей, относящихся к данному жанру. Знания, полученные в жизни, помогают в выборе техники работы с цветом и его сочетании, начинают развивать творческое мышление и сознание человека. Полученный в результате жизненный процесс представляет собой сложный комплекс умственной и практической деятельности. Изучение рисования жанра натюрморта особенно полезно для овладения огромными способностями, поскольку художник понимает законы цветовой гармонии, живописной живописи, знает технические навыки моделирования художественных моделей и учит зрителя видеть свою точку зрения. Жанр натюрморта, единственный красивый жанр, к которому обращается каждый художник.

Ключевые слова: натюрморт, искусство, современный мир, общество, фетишизация, уличный бил-борд, галлюцинация, жанр, постановка, медитация.

This article examines the history of still life as an art genre. The genre of still life presupposes the development of aesthetic traditions in modern life, the expansion of general and individual visible means, genre and functional features related to this genre. The knowledge gained in life helps in choosing the technique of working with color and its combination, begin to develop creative

thinking and human consciousness. The resulting life process is a complex complex of mental and practical activities. The study of drawing the genre of still life is especially useful for mastering enormous abilities, since the artist understands the laws of color harmony, pictorial painting, knows the technical skills of modeling artistic models and teaches the viewer to see his point of view. The genre of still life, the only beautiful genre that every artist turns to.

Key words: still life, art, modern world, society, fetishization, street billboard, hallucination, genre, staging, meditation.

Натюрморт бул көркөм өнөрдүн өз алдынча бир жанры, күнүмдүк жашоодо колдонуучу буюмдардын поэзиясын жана сулуулугун камтыйт. Миндеген жылдар бою курчап турган нерселерди сүрөттөйт. Ар бир натюрморт тематикалык уюштурулган, өзүнө белгилүү бир нерсенин мазмунун жана маанисин, формасын, көлөмүн буюмдун мүнөзүнө жараша түстөрдүн байланышын бириктирип турган бир композиция.

Натюрмортто бир топ функционалдык өзгөчөлүктөрү бар. Бул жанр натураны үйрөнүүнүн биринчи баскычында, окуу куралдарын өздөштүрүп тартууда колдонулат. Натюрморт – бул форма, жарык берүүчү жана түстөрдүн үлгүлөрүн изилдөө үчүн эң жакшы каражат. Бул жанр живописи изилдөө багытында чоң мүмкүнчүлүктөрдү жаратат. Айрым учурларда, бул көркөм өнөрдүн түбөлүк темасы - адамдын күнүмдүк колдонуучу буюмдарын чагылдыруу үчүн көз карандысыз чыгарма. Мындай функциялардын көп саны натюрмортто жансыз буюмдарын чагылдырууда, жөн гана формасын жана мазмунун, курчап турган нерселерге сүрөтчүнүн көз карашын, анын түшүнүгүн, сезимин, өзүнүн стилин табууда жардам берет [3].

Натыйжада натюрморт чеберчилиги бир кыйла байыркы тарыхка ээ. XVII кылымда голланддык жана фламандык сүрөтчүлөр арасында натюрморт өз алдынча жанр болуп түптөлүп, кийинки Европа живописинин өнүгүүсүнө салымын кошот.

Натюрморт көрүүчүнү сүрөтчүсүнүн жан дүйнөсүнө алып кирет. Нидерландык коомдун тиричиликтеги өзгөчөлүгү - бак өстүрүү салты, шаар четиндеги виллалар же бөлмө өсүмдүктөрү, гул тартуу натюрмортунун себеби болгон. Алгачкы гул тартуу натюрмортту Якоб де Гейн Младший, Амбросиус Босхарт Старший, Амбросиус Босхарт Младший сүрөтчүлөрү жаратышкан.

1-сүрөт. «Гүлдүү натюрморт».

Натюрморт ар дайым сүрөтчү-реалисттер үчүн аларды жаратылыш менен, жашоо менен, анын кереметтүүлүгү менен байланыштырган маанилүү элемент. Ар бир кылым натюрморт чеберлерине, анын чыгармаларында ошол убактын маданият идеалын, башкалардан өзгөчөлүгүн жана ийкемдүү каражаттардын дааналыгын ар бир сүрөтчү - живописчиге тартуулаган. Кээ бир натюрморттор реалдуу түрдө, башкача символдор менен жана философиялык аталышта жазылган [2]. Шахмат тактасы менен тартылган сүрөт - бул эң алгачкы француз натюрмортун жана мааниси сүрөткө катылган кызыктуу эң белгилүү натюрморт. Сүрөт сүрөтчү Любен Боженге таандык (1611-1663).

2-сүрөт. «Шахмат тактасы менен натюрморт».

Бул натюрморт жанрын көркөм өнөрдүн «чыгармачылык лабораториясы» десек жанылышпайбыз, анткени ал станокто тартуу көркөм өнөрү үчүн айкелчинин сыноо ташы катары эсептелинет. Натыйжада сүрөт чебери үчүн ийкемдүү жана колористикалык мүмкүнчүлүктөрүн толук ачып берет, анын стилистикалык өзгөчөлүктөрүн жана жашоого болгон көз карашын пайда кылат. Натюрмортко жанр катары көз чаптырсак, эксперимент үчүн кенен талаа сыяктуу XIX – кылымдын аягында XX - кылымдын башында Поль Сезанн, Одилон Редон, Поль Гоген жана Анри Матисс ушул областка тиешелүү жаңы ачылыштарды жасашкан [1].

Жашоодо сүрөтчү жансыз нерселердин дүйнөсүнө кайрылып, бизди курчап турган дүйнөнүн ар түрдүүлүгүнүн ичинен, жансыз нерселерди баса белгилейт. Бирок, ар бир сүрөтчү дүйнөнү өзүнүн көз карашы менен көрөт.

XX - кылымдын алгачкы жылдарындагы эстетикалык салттын эң радикалдуу катмары, ошондой эле фовистер жана экспрессионисттер, жаш Пабло Пикассо менен (1881-1973) анын тайманбас тажрыйбалары, формаларды бирге жалпылоосу (өлгөн баш менен натюрморт, 1907) кабыл алынган.

3-сүрөт. «Өлгөн баш менен натюрморт».

Живописстик тегиздиктен үч өлчөмдүү мейкиндикке эстафетаны орус кубофутуристтери алып чыккан. Мисалы, Владимир Татлин чыныгы өндүрүш өнөр жай ыкмасы менен столдун бетин, суу ага турган түтүктөрүн, гезиттин аталышытарына чыныгы буюмдарды жасаган. Ал Казимир Малевичке окшоп өзүнүн изилденүүсүндө жаңы мейкиндик - убактылуу өлчөөнү аныкташ керек болгон (Алогизм: уй жана скрипка, 1913. жыгач, май 48.8 x 25.8 см. ГРМ).

Сүрөтчүнүн тарткан натюрмортун ар бир мамлекетте, бир мезгилде пайда болгон коомдогу эмоционалдык тирешүүлөргө, саясий кырдаалга болгон мамилесин көргөзөт [3].

Биринчи Дүйнөлүк Согуштан кийин жан дүйнөнүн жакырчылыгынан көркөм өнөр өнүкпөй турду. Согуш мезгилинде бир катар сүрөтчүлөр европалык өкмөт башкаруучуларына, акылсыздыкка каршы, тез арада эзелки салттан кол үзүштү (Дадаизм, Баухаус, Неоопласатизм). Башка сүрөтчүлөр ички эмиграцияга кайрылып, өткөн доорлордун байыркы сүрөтчүлөрү менен диалогго кирип, тынчтыкты, каада-салттарды коргоону издешет. Мына биздин алдыбызда классикалык берилген, көбүнчө драматикалык чыңалган натюрморттор сыйкырдуу реалист Александр Канольдт (1881-1939). Джордж Морандинин (1890-1964) метафизикалык натюрмортторунда жылуулукту сактаганга аракет кылып, сырткы сууктан жана агрессиядан

коргонгондой, буюмдар бири-бирине жакын жайгашып, жыш топту түзүшөт [4].

Натыйжада, сүрөтчү натюрморттогу буюмдарды жөн эле сүрөттөп бербейт, бирок алардын жардамы менен алардын маанисинин чындыгын чагылдырат, ар кандай эстетикалык маселелерди чечет. Белгиялык сюрреалист Рене Магриттин (1898-1967) живописстеринде буюмдар дүйнөсүнүн тынчсыздануусун чагылдырат («Портрет», 1935. Холст, масло 73.3 x 50.5 см. Коллекция МоМА); Сальвадор Далинин (1904-1989) («Эс тутумдун туруктуулугу» (1931) аттуу мыкты аткарылган чыгармасында убакыттын агымы артка кайткандай.

4-сүрөт. «Эс тутумдун туруктуулугу».

Натюрморт жанры дайыма баардык мезгилде заманбап рухту чагылдырган, коомдун ички көйгөйүн чечкен. XX-кылымдын экинчи жарымында коммерциялык жарнама ар кандай жол менен жер бетиндеги кубанычка, тойбогон керектөөнүн үстүнөн болгон мамилесин колдогон. Демек, буюмду фетишизациялоо. Бул сюжет ийкемдүү көркөм өнөрүндө чексиз кайра жаралуусун тапкан. Натюрморт жанрынын айрым элементтери массалык маданиятын басымы менен белгилүү поп-арт сүрөтчүлөрүнүн чыгармаларында өзгөргөн. Поп-арт сүрөтчүлөрү Бродвейден басып бараткан ар бир адам тааный турган, комикстерди, пикник үчүн столдорду, эркектердин шымын, атактуулардын сүрөттөрүн, душ үчүн пардаларды, муздаткычтарды, кока-кола бөтөлкөлөрүн жаратышкан, бирок сүрөтчү-экспрессионисттер болушунча байкабаганга аракет кылышкан. Сүрөтчүлөр кадимки сулуулук дүйнөсүн калыбына келтиришти, алардын эмгектеринде сыймыктануу көрүнүп турат, анткени Америка соодасы ар дайым арзан, баарына жеткиликтүү, жакшы товарларды жараткан. Алардын искусствосу кандайдыр бир мааниде ушундай товарларга жана социалдык тендиктин эстелиги болуп, анткени продукцияны талап кылган, биз өздөрүн бул өнүмдүн башка керектөөчүсү менен тааный алабыз: «Сиз телевизор көрүп жатканда президент Соса-Сола ичип жатканын, Лиз Тейлор Соса-сола ичип жатканын көрөсүз, сиз дагы Соса-сола ичсеңиз болот. Соса-Сола бардык бөтөлкөлөрү бирдей жана алардын баары жакшы» - деп Энди Уорхол өзүнүн жараткан пайдалануучу буюмун

жана буюмду башка адам аркылуу өзүнүн көркөм өнөрүнүн бир бөлүгү катары даңктаган.

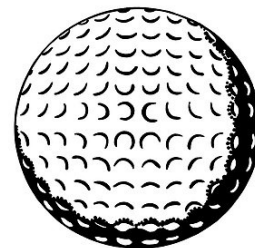

5-сүрөт. «Кэмпбелл шорпосу».

Натюрморт жанрынын уникалдуу өзгөчөлүгү бар – ал убакыттын рухун анык, белгилүү бир социалдык катмардын жашоосун көргөзөт. «Тириүү эмес жаратылыш» аркылуу көрүүчүлөр «тириүү жашоонун» демин сезет.

Уэйн Тибо (1920-ж.т.б. 1920), Эдуар Манэ сунуш кылган «таттуу жашоо» парадигмасында, күнүмдүк жашообуздун жаңы чындыгына жоокерлер сыяктуу тизилген тоочтор көрүүчүнүн көңүлүн бурдурат.

Рой Лихтенштейн (1923-1997) эстетикалык штамптардын негизинен жана илимий усулдук массалык маданияттын клишелерин даярдайт, ал математикалык жактан таза калоонун, сүйкүмдүү, жыргалчылык формулаларын берет (англисче, горобрил, 1962, англис тили, гольф үчүн топ, 1961-жыл).

6-сүрөт. «Гольф үчүн топ».

Джеймс Розенкунист (1933-ж.т.) жаш кезинде көчө бил-борд боёчуу болуп көп эмгектенип, тиричилик буюм чөйрөсүнө кайрылганда, тажатма жарнама патетикалык риторикасына анализ берет. (Биз менин «Фордум» менен сени сүйөбүз. 1961 ж. 214 x 234 см; Заманбап көркөм өнөр музейи, Стокгольм).

7-сүрөт. «Биз менин «Фордум» менен сени сүйөбүз».

Класом Олденбургдун учурунда-парадоксалдуу оюнунда анча байкалбаган тиричилик буюмдарын өтө эле чоң масштабда чоңойтуу менен: (тиштелген алма, ийне жиби менен, кир кыпчыгыч 1976-ж.) контекстин парадоксалдуу алмашуусунда, Филадельфиянын шаардык курулушундагы, ошол эле кир кыпчыгычка «эстелик» менен, сүрөтчү жарнаманын бир түрүн жөн гана пародия гана кылбастан, бул чөйрөнү жандандыруу, жаңы көз карашта кароого чакырат [5].

Олденбургдун натюрморт жанрынын иш тажрыйбасында 1960-жылдардын башында толук салттык мамиле менен негизделген. Заманбап натюрмортту улап кетүүчү поп-арт, гиперреализм сыяктуу агым-

8-сүрөт. «Идиштеги момпосуйлар».

Натюрморт – бул сүрөтчүнүн моюн сунуусу. Ар бир чыгарманы жаратканда эгерде толкундануу менен, чын ыкластуулук коштоп жүрсө, чыгармада толкундануу менен чын ыкластуулук сөзсүз көрүнүп турат.

Натюрморт өзүнчө жашоону түшүнүүгө, жашоону басып өтүүгө, сулуулук менен суктанууга, жашоонун тез агымына, жашоонун тереңдүүлүгүнө үйрөтөт. Аны көңүл буруп байкоо, майда-чүйдөсүнө чейин белгилөө жана аны тартып жатканда чын дилден берилүү керек.

Натюрморт адам эмгеги менен жаралган объектилердин жашыруун маанисинин аныгын көргөзүп, ал башка сүрөт жанрларынан кем эмес бизди ойлондурут.

Корутунду. Натюрморттун эң негизги касиеттери, көркөм өнөрдүн жанры катары, жашоодо иштерин изилдөө менен изилденет. Демек, жанр окуу куралдарын өздөштүрүп тартууда, жарыкты, перспективаны, түстүн мыйзамдарын колдонуп, ар кандай буюмдардын формасын сүрөттөө жөндөмүнө үйрөтөт. Ой жү-

дар цивилизациянын чыныгы абалы менен байланышын, өнөр-жай агымынын ашып - ташкан табылгаларын нео-поп сүрөтчүлөрү тартуулашкан [4].

Британдык сүрөтчү Патрик Колфилд (1936-2005), геометриялык абстракцияга тиешелүү таза формаларды колдонуп («Идиштеги момпосуйлар», 1967, шелкография, 55.9 x 91.4 см Галерея Тейт), натюрмортко медитацияга алып келет (1962 т.ж.).

Такеши Муракаминин скульптуралары фантастикалык дүйнө 3D мультипликациясынан тирилген куурчактар же оюнчуктар дүкөнүнүн витриналарына толгон «балдардын эң жакын достору» ачык галлюцинациялык түш сыяктуу атмосфера тартуулайт.

9-сүрөт. «Скульптура».

гүртүүнүн өнүгүшүнө, көркөм өнөр жөнүндө билимди бекемдөөгө, эрежелерин колдонууга, салым кошууга, өбөлгө түзөт.

Жалпысынан, ар кандай тармактагы билим берүү даражаларына ээ адамдардан, сурамжылоонун натыйжасында жанр жөнүндө жакшы билимге ээ болушат деп тыянак чыгарса болот.

Адабияттар:

1. Алтапов М.В. Всеобщая история искусств. - М.: Просвещение, 1987. - 134 с.
2. Беда Г.В. Живопись. Учебник для студентов педагогических институтов. - М.: Просвещение, 1986. - 192 с.
3. Виффен В. Как научиться рисовать натюрморт. Пособие по рисованию. - М.: Изд. ЭКСМО - Пресс, 2001. - 64 с.
4. Пучков А.С. Методика работы над натюрмортом: Учебное пособие для студентов художественно-графических факультетов педагогических институтов. - М.: Просвещение, 1982. - 160 с.
5. Сокольникова Н.П. Изобразительное искусство методика его преподавания в начальной школе: Учебное пособие для студентов педагогических вузов. - М.: Изд. центр «Академия», 1999. - 368 с.